

Sarawak a SCORE

A) Sarawak

Sarawak je největším za třinácti států Malajsijské federace. Zabírá téměř 40% celkové rozlohy Malajsie a se svými 2,5 miliony obyvatel tvoří 9% celkové populace Malajsie. Sarawak je jediným státem v Malajsii s většinovým křesťanským obyvatelstvem (křesťané 44%, muslimové 30%, buddhisté 14%).

Nejvyšším představitelem státu Sarawak je guvernér, který je jmenován malajsijským králem. Faktickou moc však má volený předseda vlády, kterým je od roku 1981 Abdul Taib Mahmud (předseda vládní koalice Barisan Nasional, která ovládá 77% křesel sarawackého parlamentu zvoleného v roce 2011). Sarawackou vládu tvoří kromě premiéra dalších 8 ministrů. Premiér má v portfoliu také vedení dvou nejdůležitějších resortů – financí a správy přírodních zdrojů. Sarawacká vláda disponuje rozpočtem ve výši 4,3 mld. MYR (25,8 mld. Kč). Z toho více než 70% je určeno na rozvoj ekonomiky. Většinu rozpočtových příjmů tvoří poplatky za těžební práva k ropě a plynu.

Ekonomický vývoj; struktura HDP

Sarawak se vypracoval mezi nejrychleji rostoucí státy malajsijské federace (4,5% růst v r. 2013) a zároveň je jedním z **nejbohatších států** MYS. K celkovému HDP MYS přispívá podílem 8 % (cílem 10% podíl v r. 2015). V tomto ohledu je v rámci malajsijské federace na 4. místě po Selangoru, Johoru a Penangu.

Hlavním motorem růstu byly v r. 2012 veřejné (růst 5,0 %) i privátní investice (růst 5,6 %), vzestup zaznamenala i spotřeba domácností (4,0 %) a vládní nákupy zboží a služeb (4,8 %). Naopak čistý export byl na rozdíl od předchozích let záporný (2012: -5,3 %; 2011: 14,9 %) z důvodu masivního importu strojů i hotových výrobků. V posledních letech prošel Sarawak ekonomickou transformací spojenou s rozsáhlou industrializací; důraz byl mj. kladen na rozvoj těžkého průmyslu (zejména oblast Samalaju, viz dále).

Hlavní sektory, jejich podíly na tvorbě HDP Sarawaku a vývoj:

Sektor	Podíl na HDP v %	Růst v r. 2013 (předpokl.) v %
Zemědělství	15,6	3,3
Těžba	17,6	2,0
Zpracovatelský průmysl	27,0	5,7
Stavebnictví	2,5	10,5
Služby	37,2	5,8

Postavení Sarawaku v mezinárodním obchodě; vazby na pevninskou Malajsii

Hlavní vývozní položky – podíly na celkovém vývozu:

1. LNG 51 %
2. Ropa a ropné produkty 24 %
3. Dřevo a výrobky ze dřeva 7 %
4. Ostatní 10 %
5. Palmový olej 8 %

Hlavní položky dovozu – podíly na celkovém dovozu:

1. Stroje a dopravní prostředky 35 %

2. *Hotové výrobky 15 %*
3. *Chemikálie 13 %*
4. *Minerální paliva a maziva 15 %*
5. *Potraviny a živá zvířata 11 %*
6. *Ostatní 11 %*

Z **teritoriálního hlediska sarawacký export** směřoval z převážné části (80 %) do pevninské Malajsie, Japonska, Tchaj-wanu, Korejské republiky a ČLR (export do posledních čtyř teritorií činil celkem 38,3 mld. RM / 12,5 mld. USD). Velmi těsná je obchodní výměna s pevninskou Malajsií, je zde patrná značná závislost (53,2 % sarawackého importu pochází z pevninské Malajsie). V exportu ze Sarawaku je pevninská Malajsie na druhém místě (17,7 % exportu).

Postavení Sarawaku z hlediska zahraničních investic

V rámci malajsijské federace se Sarawak profiluje jako jedna z nejpreferovanějších destinací FDI. Ty dosáhly za poslední zachycené období leden – srpen 2013 5,6 mld. RM / 1,8 mld. USD (celkem FDI do Malajsie cca 30 mld. RM / 10 mld. USD ročně). Sarawak v atraktivitě pro investice předčil další silné státy federace (Johor, Terengganu, Perak, Selangor a Penang) a v současnosti je na 2. místě po Selangoru (3,5 mld. RM / 1,1 mld. USD).

Nejvýznamnějšími investory byly v r. 2013 Korejská republika (1,5 mld. RM / 500 mil. USD), Japonsko (1,4 mld. RM / 460 mil. USD) a ČLR (1,2 mld. RM / 400 mil. USD). Přes 90 % investic jsou FDI. Jednání s cílem realizace investic v současnosti probíhají s dalšími státy (mj. s Katarom). Většina investic směřovala do střediska halal průmyslu *Tanjung Manis*, zpracování kovů (hliník, křemík, titan apod.), ropy & zemního plynu, zemědělství a akvakultury, energetiky a průmyslu, dopravy a infrastruktury, cestovního ruchu, výzkumu a inovací, ICT aj. V r. 2013 Sarawak schválil další investiční projekty v hodnotě 106 mil. RM / 35 mil. USD, zejména v dřevozpracujícím průmyslu a v potravinářství/nápojích. V této souvislosti se očekává vytvoření dalších 4.000 nových pracovních příležitostí.

Místní vláda uvítá zejména investice, které přispějí k rozvoji energetiky a distribuce elektrické energie, k výstavbě energeticky náročných odvětví výroby (spojených s vysokou spotřebou elektrické energie, viz dále *odst. k energetice*), k posílení sarawackých exportních kapacit, k rozvoji cestovního ruchu apod. Zároveň bude kladen důraz na ochranu zalesnění a pestré biodiversity.

Energetika v Sarawaku

Hlavním zdrojem ekonomického růstu, rozvoje průmyslu a růstu exportu Sarawaku je významný, a zatím ne plně využitý, energetický potenciál ve výši 28 tis. MW, přičemž největší podíl představuje hydropotenciál 20 tis. MW, následuje uhlí s 5 tis. MW a další zdroje 3 tis. MW. Nejvýznamnějším (již dokončeným) hydroenergetickým projektem na Sarawaku i zároveň v celé Malajsií je vodní elektrárna Bakun s výkonem 2.400 MW. První turbína s výkonem 300 MW byla uvedena do provozu v srpnu r. 2011 a dalších 7 v průběhu r. 2012. Následující hydroenergetický projekt přehrady Murum by měl do r. 2015 zajistit dodatečnou kapacitu 944 MW a kromě toho se v současnosti realizuje řada dalších hydroenergetických projektů. Během 2-3 let by měly dodávat energii do sítě kromě Bakun a Murum také elektrárny ve výstavbě, mj. Baleh (1.300 MW), Baram (1.200 MW) a Pelagus (410 MW).

Příležitost pro zahraniční/české firmy je v dodávkách nejen velkých, ale i malých vodních elektráren, které budou využívány v odlehlých oblastech. Vyrobená el. energie s využitím vodních zdrojů bude určena pro (zatím omezenou) domácí spotřebu a v menší míře také pro export do okolních zemí na ostrově Borneo/Kalimantan – Bruneje a Indonésie. Zároveň se

plánuje výstavba tepelných elektráren rovněž s nezanedbatelnými výkony (V r. 2010 byla uvedena do provozu 1. fáze tepelné/uhelné elektrárny Mukah s výkonem 270 MW; plánují se další tepelné/uhelné elektrárny, zejména 2 x 300MW Balingian). Sarawak se primárně snaží získat investory pro svůj energetický průmysl a průmyslová odvětví s vysokou spotřebou energie.

Pro domo: Otcem myšlenky vodních elektráren pro Sarawak je premiér vlády Sarawaku, předmětný Abdul Taib Mahmud (76 let), který zde vládne přes 30 let.

Těžba dřeva a jeho ekologická udržitelnost

Těžba dřeva a dřevozpracující průmysl zůstávají důležitou oblastí ekonomické aktivity státu. Ze Sarawaku pochází současný federální ministr plantážní výroby a plodin Datuk Seri Douglas Uggah Embas, který byl v r. 2012 pověřen protokolární funkcí doprovodu českého prezidenta V. Klause na jeho státní návštěvě v Kuala Lumpur a Sarawaku. S uvedeným resortem jakožto gestorem v současnosti jedná EU o Dohodě o dobrovolném partnerství VPA na základě akčního plánu FLEGT (The Forest Law Enforcement, Governance and Trade Action Plan). Vzhledem k zamítavému postoji Sarawaku bude (pro tento semiautonomní stát federace) uplatněna výjimka / přechodné období a zajištěno, aby případné nelegálně vytěžené dřevo nebylo exportováno do EU přes pevninskou část Malajsie.

Ropa&zemní plyn; zdroje nerostných surovin

Produkce ropy a zemního plynu na Sarawaku je v rukou státní ropné společnosti Petronas a je tak zdrojem příjmů do federálního rozpočtu, což do určité míry vyvolává napětí (snaha o větší decentralizaci). Sarawak dále disponuje mj. zásobami uhlí, palmového oleje, kaučuku, pepře, sklářským pískem a kaolínem. Rozsáhlá ložiska nerostných surovin Sarawaku zahrnují 1,46 mld. tun uhlí, 1,3 mld. barelů ropy a 11,6 trilionů m³ zemního plynu (nacházejícího se zejména v regionu ve vnitrozemí).

B) ČR a Sarawak

Cesty představitelů ČR na Sarawak v předchozích letech

České firmy v jejich úsilí prosadit se na Sarawaku podpořila v červenci 2012 **Státní návštěva prezidenta ČR** Václava Klause s podnikatelskou delegací, kde byla zastoupena řada českých firem, mj. ze sektorů zdravotnická technika, sklářství, obrana a bezpečnost, telekomunikace, automatizace, obchodní firmy a ČEB.

Součástí oficiální delegace tehdy byli český Ministr životního prostředí, náměstek ministra průmyslu a obchodu, první náměstek MZV a prezident SP ČR, kteří byli v rámci briefingu malajsijské strany osobně seznámeni s vývojem a příležitostmi ve státě Sarawaku.

Příležitosti na Sarawaku pro české firmy

Za hlavní výhody Sarawaku pro zahraniční/české investice lze považovat politickou stabilitu, rozsáhlé přírodní a energetické zdroje, dobrou infrastrukturu a strategickou geografickou polohu (geopoliticky mezi Čínou a Indií apod.).

Perspektivní odvětví na Sarawaku:

Prioritní obory

- energetická zařízení (vodní energetika, zařízení využívající obnovitelné zdroje vč. solární a větrné, zařízení pro přenos energie, rozvaděče aj.) - **tj. zaměření mise do ČR**
- dopravní systémy (produktovody, tramvaje, stavba a rekonstrukce železnic)
- IT a software
-

- chemický a petrochemický průmysl
- strojírenská a elektrotechnická výroba vč. letecké a automobilové techniky a dílů
- zdravotnická technika a farmaceutika

Další obory pro možnou spolupráci

- nové technologie zahrnující biotechnologie, nanotechnologie apod.
- potravinářský sektor (výrobky i technologie)
- zemědělské stroje
- těžební technika

Sarawak nabízí odbytové příležitosti nejen pro výrobce energetických zařízení, ale i pro firmy vyrábějící těžební techniku (existuje např. česká studie o dobývání nerostných surovin na Sarawaku, zejména hnědého uhlí a jantaru v pánvi Merit Pila, která je lokalitou světového významu), sklářské technologie, dopravní systémy, zemědělské a potravinářské technologie, zdravotnickou techniku, ICT apod.

Příležitost pro české firmy při výstavbě hospodářského koridoru SCORE (*viz dále*) je nejen v dodávkách technologií, zboží či služeb při realizaci samotného koridoru, ale existuje i možnost investovat a založit zde výrobní, výzkumně-vývojovou nebo obchodní základnu pro celou oblast jihovýchodní Asie. Malajsijská vláda podobnému úsilí zahraničních firem napomáhá investičními pobídkami, zejména v případě progresivních oborů výroby, částečně i služeb.

C) Hospodářský koridor pro obnovitelnou energetiku SCORE

Role koridoru SCORE v rozvoji Malajsie/Sarawaku

K výše uvedenému hospodářskému úspěchu Sarawaku největší měrou přispívá rozvoj zde situovaného hospodářského koridoru pro obnovitelnou energetiku / Sarawak Corridor of Renewable Energy / SCORE. Jedná se o jeden z pěti regionálních speciálních ekonomických zón, které byly za účelem urychlení hospodářského růstu země vybudovány v různých částech MYS. Výstavba koridoru byla zahájena v r. 2008 a jeho hlavním cílem je vytvořit podmínky pro zvýšení ekonomické úrovně Sarawaku (vize 2020 zařazení MYS včetně jejích periferních oblastí do kategorie vyspělých zemí s vysokými příjmy do r. 2020). Vláda do koridoru dosud vložila 500 mld. RM / 167 mld. USD a do r. 2030 se zde chystá profinancovat dalších 334 mld. RM / 110 mld. USD. Zatímco veřejné investice budou směřovat do rozvoje základní infrastruktury, lidských zdrojů a modernizace institucí, předmětem privátních investic budou zejména sektor energetiky (předpokl. 20 % celkových investic) a průmyslová odvětví/související infrastruktura (60 % celkových investic).

Geografické vymezení koridoru

SCORE se rozkládá zejména v centrální a severní oblasti podél pobřeží (v délce 320 km) a zároveň zasahuje do vnitrozemí. Rozloha této zóny činí přes 70.000 km² (tj. téměř polovina plochy Sarawaku, pro srovnání téměř rozloha ČR) a na takto vymezeném území žije 600 tis. obyvatel (celkem Sarawak 2,4 mil. obyvatel).

Priority koridoru SCORE; jeho hlavní součásti

Projekt SCORE podporuje rozvoj 10 prioritních odvětví: zpracování hliníku, sklářský průmysl (vzhledem k rozsáhlým zásobám sklářského písku), petrochemický průmysl, ocelářství, zpracování palmového oleje, lov/chov a zpracování ryb, chov dobytka a návazné zpracování masa, dřevozpracující průmysl, výroba lodí a cestovní ruch.

Aktivity koridoru jsou ve státě Sarawak rozloženy do 5 hlavních rozvojových středisek: **Samalaju** (důraz na těžký a energetický průmysl; vybaven infrastrukturou, logistikou, přístavem aj.), Mukah (služby, věda a výzkum, smart city), **Tanjung Manis** (přístav a středisko výroby halal), Tunoh a Baram (vodní energetika, zemědělství, palmový olej, ekoturistika apod.). Zahraniční firmy investují převážně do těžkého průmyslu v Samalaju (poblíž města Bintulu), jiné např. do produkce potravin ve středisku halal průmyslu Tanjung Manis. SCORE nabízí příležitosti jak velkým hráčům, tak MSP, včetně poskytovatelům specifických služeb apod.

Kromě toho vznikají další nová centra. Pozornost se postupně přesouvá směrem k progresivním odvětvím s vysokou přidanou hodnotou, ale zároveň je podporován další rozvoj již existujících ekonomických aktivit (rybolov, cestovní ruch, zpracování palmového oleje apod.).

Další možnosti nabízí průmyslová zóna **Sama Jaya** v blízkosti Kuchingu, která je předmětem zájmu o investice zejména ze strany nadnárodních společností. Probíhá zde výstavba centra pro rozvoj polovodičového průmyslu a byly vybudovány kapacity na výrobu od křemíkových desek po integrované obvody včetně jejich designu.

Podpora rozvoje lidského kapitálu a dlouhodobého rozvoje koridoru SCORE je soustředěna do zmíněné rozvojové **oblasti Mukah**, kde se počítá s výstavbou univerzitního centra, specializovaných vzdělávacích středisek apod. Zároveň se plánuje výstavba kapacit v oblasti výzkumu a vývoje (zaměřeného na energetické zdroje, nerostné suroviny a průmyslový rozvoj s důrazem na jeho udržitelnost/obnovitelnost).

Instituce pro správu koridoru SCORE

Správou koridoru, rozvojem jeho infrastruktury a propagací SCORE jakožto destinace pro zahraniční investice je pověřena RECODA (*Regional Corridor Development Authority*), která pro zainteresované partnery a firmy vystupuje jako hlavní instituce. Formálně je předsedou SCORE premiér Malajsie a předseda vlády státu Sarawak. Předsedou představenstva RECODA je Datuk Amar Wilson Baya Dandot a členy představenstva jsou představitelé federální vlády, vlády Sarawaku i podnikatelské sféry. Klíčovou osobou ve vztahu k rozvojovým strategiím Sarawaku i SCORE je vedoucí státního plánovacího úseku úřadu předsedy vlády státu Sarawak (*State Planning Unit*), Datuk Haji Ismawi Haji Ismuni (účastník předmětné mise do ČR).

FDI a vliv na trh práce Sarawaku

V rámci koridoru SCORE byly od jeho založení **realizovány investice** v objemu 24 mld. RM (tj. cca 8 mld. USD), což významně přispělo ke stabilizaci trhu práce (růst kvalifikovaných pracovních míst; růst platů, které jsou stále ve srovnání s pevninskou Malajsií a jejími urbanizovanými regiony stále na relativně nižší úrovni). Do r. 2030 se plánuje konsolidace koridoru a vytvoření celkem 1,6 mil. nových pracovních míst. Zahraniční investice jsou spojeny s investičními pobídkami (cena pozemků, ceny elektrické energie, dodávek vody apod.).

Formování lidského kapitálu jako výzva

Při rozvoji prioritních odvětví v jednotlivých střediscích koridoru SCORE jsou kladeny vysoké nároky na **formování lidského kapitálu**. Výzvou je jeho dostatečná kvalifikace, včetně **technického vzdělání**, a adaptace na aktuálně probíhající transformaci ekonomiky Sarawaku ve prospěch odvětví průmyslové výroby s vysokou přidanou hodnotou a služeb. Sarawak se snaží přilákat zahraniční investory a zároveň vybudovat vzdělávací a školící

kapacity, tak aby byl překonán nedostatek kvalifikovaných pracovních sil a dosavadní nutnost zaměstnávání zahraničních pracovníků.